
УДК 349.2<https://doi.org/10.34142/23121661.2024.39.15>

orcid. org / 0000-0002-0883-9869

© Коваленко О.О., 2024

О.О. Коваленко**ДО ПИТАННЯ ГАРАНТІЇ ЗАХИСТУ
ПОРУШЕНОГО ПРАВА ПОЛІЦЕЙСЬКОГО
НА ПРАЦЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО
СТАНУ, ЩО ПОЛЯГАЄ У ПРАВИЛЬНОМУ
РОЗРАХУНКУ СУМИ СЕРЕДНЬОЇ
ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ЗА ВИМУШЕНИЙ
ПРОГУЛ****O. Kovalenko****ON THE QUESTION OF THE GUARANTEE
OF THE PROTECTION OF THE VIOLATED
RIGHT OF A POLICE OFFICER TO WORK
UNDER THE CONDITIONS OF MARTIAL
LAW, WHICH CONSISTS IN THE CORRECT
CALCULATION OF THE AMOUNT OF THE
AVERAGE WAGE FOR FORCED ABSENCE**

Анотація. Метою статті є характеристика гарантії захисту порушеного права поліцейського на працю в умовах воєнного стану, що полягає у правильному розрахунку суми середньої заробітної плати за вимушений прогул. Автор обґрунтовує думку, що в реалізації права на працю провідну роль відіграє можливість заробляти собі на життя працею. Це і є тією метою, яку сучасне право використовує для визнання природного права людини позитивним. Людина має отримувати засоби для існування себе і своєї сім'ї. Тому, кожна праця має бути оплачена і, при чому, у такому розмірі, щоб стимулювати працювати та мати можливість це робити через відновлення своїх сил. Відповідно заробляння на життя працею акумулює в собі ці 2 функції: стимулюючу та відтворювальну. Людина має отримати всі ті гроші, які вона заробила своєю працею незалежно від того у якій, незабороненій формі вона реалізує своє право на працю, в якому виду діяльності. Наголошується, що виконання свої посадових обов'язків в умовах воєнного стану зумовлює підвищену складність службової діяльності та пов'язано із підвищеною небезпекою для життя та здоров'я поліцейських. Робиться висновок, що принципові правила права поліцейського на весь свій заробіток мають зберігатись не тільки в умовах провадження поліцейським своєї службової діяльності, а й у тих випадках, коли поліцейський намагається захистити своє порушене право на працю через звернення до суду з позовом про поновлення на посаді та оплату часу

вимушеного прогулу. Адже при розрахунку потрібно відштовхуватись від грошового забезпечення поліцейського, яке включає на період воєнного стану і додаткову винагороду в розмірі до 30000 гривень пропорційно в розрахунку на місяць. У разі винесення рішення судом про задоволення позовів про оплату вимушеного прогулу, фактори, які характеризують складність виконання роботи, зокрема виконання службових обов'язків у період воєнного стану, також мають братися до уваги у випадку розрахунку суми присудженої виплати, бо ці умови впливають на розмір саме систематичних виплат, які і мають за законодавством бути включені у суму середнього заробітку за час вимушеного прогулу.

Ключові слова: право на працю, оплата праці, заробітна плата, грошове забезпечення, гарантії, доплати, надбавки, преміювання, спеціальні суб'єкти трудового права, поліцейські, діяльність поліцейських, гідна праця.

Abstract. The purpose of the article is to characterize the guarantee of the protection of the violated right of a policeman to work under martial law, which consists in the correct calculation of the average salary for forced absenteeism. The author substantiates the opinion that the opportunity to earn a living by work plays a leading role in the realization of the right to work. This is the purpose that modern law uses to recognize the natural right of man as positive. A person must receive the means of subsistence for himself and his family. Therefore, every work should be paid and, moreover, in such an amount as to stimulate work and to be able to do it by restoring one's strength. Accordingly, earning a living accumulates these 2 functions: stimulating and reproductive. A person must receive all the money he earned through his work, regardless of the non-prohibited form in which he exercises his right to work, in which type of activity. It is emphasized that the performance of one's official duties in the conditions of martial law leads to increased complexity of official activity and is associated with increased danger to the life and health of police officers. It is concluded that the fundamental rules of the police officer's right to all his earnings should be preserved not only in the conditions of the police officer's performance of his official activities, but also in those cases when the police officer tries to protect his violated right to work by applying to the court with a claim for reinstatement and payment for forced absenteeism. This is one of the guarantees of protecting the right to work as a police officer. In the case of a court ruling on satisfaction of claims for payment of forced absenteeism, factors that characterize the difficulty of performing work, in particular the performance of official duties during martial law, must also be taken into account in the case of calculating the amount of the awarded payment, because these conditions affect the amount precisely systematic payments, which according to the law should be included in the amount of average earnings during forced absenteeism.

Keywords: the right to work, remuneration, wages, financial support, guarantees, extra payments, allowances, bonuses, special subjects of labor law, police officers, activities of police officers, decent work.

Постановка проблеми. Повномасштабна збройна агресія росії проти України ставить на порядку денному питання забезпечення національної безпеки, її складової – воєнної безпеки, реалізація яких покладається на військовослужбовців, поліцейських. Тому захист прав і законних інтересів цих осіб, має знаходитись під постійною увагою науковців і практиків. Поліцейські, як і військовослужбовці, в умовах воєнного стану виконують у більш інтенсивному режимі свої обов'язки із забезпечення правопорядку, захисту від незаконних

посягань території України та життя українців, відповідно держава має забезпечувати надійну роботу злагодженого механізму реалізації їх трудових прав і свобод, щоб правові негаразди не відволікали їх від виконання вищезазначеної високої місії, яка, по суті, є для них буденністю і трудовою функцією. Тобто чинне законодавство має містити необхідні юридичні гарантії реалізації та захисту трудових прав поліцейських і вони мають виконуватись на практиці.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми правового регулювання грошового забезпечення поліцейських не отримали достатньої уваги науковців, що дозволило б сформувати систему наукових аргументацій у цій сфері. Існують поодинокі роботи Бортника С. М. [1], Масалової Т. А. [2], Марусевич Д. О. [3], які підіймають важливі проблеми прикладного характеру у зазначеній сфері. Але цього недостатньо для формування надійного механізму правового регулювання грошового забезпечення поліцейських. Зокрема питанням, що на разі не розглядалося в науці, є розрахунок суми середньої заробітної плати поліцейського за вимушений прогул в умовах воєнного стану, що є гарантією захисту порушеного права поліцейського на працю. Тому проведення наукових розвідок у даному напрямі є актуальним і визначає мету статті.

Формулювання мети статті (постановка завдання). Метою статті є характеристика гарантії захисту порушеного права поліцейського на працю в умовах воєнного стану, що полягає у правильному розрахунку суми середньої заробітної плати за вимушений прогул.

Виклад основного матеріалу. Реалізація права на працю завжди у цивілізованому суспільстві слугувала для людини способом заробити собі на життя. Однак, можливість реалізувати це право є реальною, здійсненою, лише за умови її забезпечення – дій держави, спрямованих на уможливлення реалізації права на працю, тобто за умови встановлення юридичних гарантій. Важливість наявності цих спеціальних дій з боку держави усвідомлена всіма прогресивними країнами та зазначена в Європейській соціальній хартії (переглянутій): «сторони визнають метою своєї політики, яку вони запроваджуватимуть усіма відповідними засобами як національного, так і міжнародного характеру, досягнення умов, за яких можуть ефективно здійснюватися такі права та принципи: кожна людина повинна мати можливість заробляти собі на життя професією, яку вона вільно обирає» [4, п.1 ч.1]. Відповідно, неможна погодитись із твердженням, висловленим С.М. Бортником, Т.А. Масаловою що «важливою юридичною гарантією реалізації права на працю є можливість заробляти собі на життя працею» [1, с. 133], [2, с. 201]. Адже можливість заробляти собі на життя працею – це і є право на працю, саме так його визначила Конституція України у ст.43 [5]. Тому вона (можливість) не може бути гарантією. Цю можливість має хтось забезпечити, створити умови для її

здійснення. Адже гарантією має бути відповідно до тлумачення цього слова якась порука виконання зобов'язання, те, що робить можливим виконання. І звичайно, тут мова має йти про ті умови дістати цю можливість, які надає держава [6, с. 90–94; 7, с. 66–69].

У реалізації права на працю провідну роль відіграє можливість заробляти собі на життя працею. Це і є тією метою, яку сучасне право використовує для визнання природного права людини позитивним. Людина має отримувати засоби для існування себе і своєї сім'ї. Тому, кожна праця має бути оплачена і, при чому, у такому розмірі, щоб стимулювати працювати та мати можливість це робити через відновлення своїх сил. Відповідно заробляння на життя працею акумулює в собі ці 2 функції: стимулюючу та відтворювальну. Людина має отримати всі ті гроші, які вона заробила своєю працею незалежно від того у якій, незабороненій формі вона реалізує своє право на працю, в якому виду діяльності. Це у повній мірі стосується і поліцейських як спеціальних суб'єктів трудового права.

«Поліцейські отримують грошове забезпечення, розмір якого визначається Кабінетом Міністрів України залежно від посади, спеціального звання, строку служби в поліції, інтенсивності та умов служби, кваліфікації, наявності наукового ступеня або вченого звання. Порядок виплати грошового забезпечення визначає Міністр внутрішніх справ України» [8, ч. 1, ч. 2 ст. 8].

Тобто правове регулювання грошового забезпечення поліцейських виходить з усталених позицій трудового права щодо заробітної плати і полягає в адекватності оцінки затрачених зусиль на виконання трудової функції. На адекватність оцінки впливають ті фактори, які характеризують складність виконання роботи: чим їх більше – тим звичайно розмір оплати праці, різновидом якої виступає грошове забезпечення поліцейських, має бути вищим за рахунок доплат, надбавок, преміювання, що, до речі, дозволить і ідентифікувати таку працю як гідну.

Відповідно до ч. 2 ст. 235 Кодексу законів про працю України «при винесенні рішення про поновлення на роботі орган, який розглядає трудовий спір, одночасно приймає рішення про виплату працівникові середнього заробітку за час вимушеного прогулу або різниці в заробітку за час виконання нижчеоплачуваної роботи, але не більш як за один рік. Якщо заява про поновлення на роботі розглядається більше одного року не з вини працівника, орган, який розглядає трудовий спір, виносить рішення про виплату середнього заробітку за весь час вимушеного прогулу» [9].

Порядок обчислення середньої заробітної плати працівника у випадках, передбачених законодавством, встановлюється Кабінетом Міністрів України [10, ч.1 ст.27]. Так, пп. «з» п. 1 Порядку обчислення середньої заробітної

плати, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №100 від 8 лютого 1995 р. (далі Порядок №100), встановлено, що вказаний Порядок обчислення середньої заробітної плати застосовується у випадку вимушеного прогулу [11].

П. 2 вказаного Порядку визначено, що «обчислення середньої заробітної плати для оплати часу щорічної відпустки, додаткових відпусток у зв'язку з навчанням, творчої відпустки, додаткової відпустки працівникам, які мають дітей, або для виплати компенсації за невикористані відпустки провадиться виходячи з виплат за останні 12 календарних місяців роботи, що передують місяцю надання відпустки або виплати компенсації за невикористані відпустки. У всіх інших випадках збереження середньої заробітної плати середньомісячна заробітна плата обчислюється виходячи з виплат за останні 2 календарні місяці роботи, що передують події, з якою пов'язана відповідна виплата. Працівникам, які пропрацювали на підприємстві, в установі, організації менше двох календарних місяців, середня заробітна плата обчислюється виходячи з виплат за фактично відпрацьований час. Якщо протягом останніх двох календарних місяців працівник не працював, середня заробітна плата обчислюється виходячи з виплат за попередні два місяці роботи. Якщо і протягом цих місяців працівник не відпрацював жодного робочого дня, середня заробітна плата обчислюється відповідно до останнього абзацу пункту 4 цього Порядку» [11].

Відповідно до п. 5 цього Порядку «нарахування виплат у всіх випадках збереження середньої заробітної плати провадиться виходячи з розміру середньоденної (годинної) заробітної плати» [11].

Згідно з п. 8 цього ж Порядку «нарахування виплат, що обчислюються із середньої заробітної плати за останні два місяці роботи, провадиться шляхом множення середньоденного (годинного) заробітку на число робочих днів/годин, а у випадках, передбачених чинним законодавством, календарних днів, які мають бути оплачені за середнім заробітком. Середньоденна (годинна) заробітна плата визначається діленням заробітної плати за фактично відпрацьовані протягом двох місяців робочі (календарні) дні на число відпрацьованих робочих днів (годин), а у випадках, передбачених чинним законодавством, - на число календарних днів за цей період» [11].

Важливо наголосити, що виконання свої посадових обов'язків в умовах воєнного стану зумовлює підвищену складність службової діяльності та пов'язано із підвищеною небезпекою для життя та здоров'я поліцейських. Відповідно Постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2022р. № 168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану» у п.1 визначено: «Установити, що на період воєнного стану ... поліцейським випла-

чується додаткова винагорода в розмірі до 30000 гривень пропорційно в розрахунку на місяць...»[12]. Відповідно, мова йде не про одноразову, а систематичну виплату. «Поліцейським, звільненим зі служби в поліції, а потім поновленим на службі у зв'язку з визнанням звільнення незаконним, за час вимушеного прогулу з дня звільнення виплачуються всі види грошового забезпечення (в тому числі премія), які були їм визначені на день звільнення» [13, п. 6].

Тому, при визначенні суми оплати за вимушений прогул необхідно враховувати усі види грошового забезпечення, які були призначені поліцейському на день звільнення, а зокрема і додаткову винагороду, виплата якою здійснюється на підставі постанови Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 р. № 168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану», адже відповідно до п. 6 Порядку та умов виплати грошового забезпечення поліцейським Національної поліції та здобувачам вищої освіти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України 06.04.2016р. № 260, вона має включати всі види грошового забезпечення, які були визначені на день звільнення зі служби в поліції. Отже, поліцейський, у випадку поновлення на службі у зв'язку з визнанням звільнення незаконним, за час вимушеного прогулу з дня звільнення має, зокрема і право на додаткову винагороду в розмірі до 30000 гривень пропорційно в розрахунку на місяць, а отже ця виплата має братися до уваги при винесенні справедливої судового рішення.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, слід зазначити наступне: принципові правила права поліцейського на весь свій заробіток мають зберігатись не тільки в умовах провадження поліцейським своєї службової діяльності, а й у тих випадках, коли поліцейський намагається захистити своє порушене право на працю через звернення до суду з позовом про поновлення на посаді та оплату часу вимушеного прогулу. У цьому і проявляється одна з гарантій захисту права на працю поліцейського.

При розрахунку суми оплати вимушеного прогулу потрібно відштовхуватись від грошового забезпечення поліцейського, яке включає на період воєнного стану і додаткову винагороду в розмірі до 30000 гривень пропорційно в розрахунку на місяць. У разі винесення рішення судом про задоволення позовів про оплату вимушеного прогулу, фактори, які характеризують складність виконання роботи, зокрема виконання службових обов'язків у період воєнного стану, мають братися до уваги у випадку розрахунку суми присуд-

женої виплати, бо ці умови впливають на розмір саме систематичних виплат, тобто на розмір грошового забезпечення поліцейського, які і мають за законодавством бути включені у суму середнього заробітку за час вимушеного прогулу.

Питання грошового забезпечення поліцейських мають ще багато невирішених теоретико-прикладних проблем, а тому є перспективними для майбутніх наукових розвідок.

Література

1. Бортник С. М. Проблеми правового регулювання грошового забезпечення поліцейських. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Вип. 48. Т. 1. С. 133–137.
2. Масалова Т. А. До питання поняття грошового забезпечення поліцейських. *Юридичний вісник*. 2021. № 4. С. 201–206.
3. Марусевич Д. О. Теоретичні засади адміністративно-правового регулювання грошового забезпечення поліцейських. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. Вип. 3. С. 123–128.
4. Європейська соціальна хартія (переглянута). Рада Європи: Хартія, Міжнародний документ від 03.05.1996р. № ETS N 163. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text.
5. Конституція України. Верховна Рада України. Закон України від 28 червня 1996р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
6. Коваленко О.О. Правові проблеми свободи волі сторін при укладанні, зміні та припиненні трудового договору дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.05. Харків, 2015. 447 с.
7. Коваленко О.О. Свобода волі працівника і роботодавця та її вплив на укладання, зміну та припинення трудового договору: монографія. Харків: ХНАДУ, 2015. 348 с.
8. Про Національну поліцію України. Верховна Рада України. Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
9. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 р. № 322-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/322-08/page5#Text>.
10. Про оплату праці. Закон України №108/95-ВР від 24 березня 1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
11. Порядок обчислення середньої заробітної плати, затв. Постановою Кабінету Міністрів України №100 від 8 лютого 1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/100-95-%D0%BF#Text>.
12. Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану. Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2022р. № 168. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2022-%D0%BF#Text>.
13. Порядок та умов виплати грошового забезпечення поліцейським Національної поліції та здобувачам вищої освіти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, затв. Наказом Міністерства внутрішніх справ України 06.04.2016р. № 260. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0669-16#Text>.